

VERSLAG OVER DE WERKING VAN DE KONINKLIJKE OUDHEIDKUNDIGE KRING VAN HET LAND VAN WAAS TIJDENS HET JAAR 2009

1. Publicaties

1.1. Nieuwsbrief van de K.O.K.W.

Verscheen in maart, juni, september en november.

In 2009 werd werk gemaakt van een vormelijke en inhoudelijke vernieuwing van de communicatie met de leden. Er werd beslist om af te stappen van het Mededelingenblad in zijn klassieke vorm en over te schakelen naar een elektronische nieuwsbrief in kleur. Op 13 maart 2009 werd de eerste e-nieuwsbrief verzonden naar de leden. De leden die niet beschikken over een e-mailadres blijven de nieuwsbrief per post ontvangen. Bijzondere dank aan Jan Hemelaer voor de hulp bij de opstart van de elektronische nieuwsbrief.

De nieuwsbrief informeert de leden over de werkzaamheden en activiteiten van de Kring, aanwinsten van de bibliotheek en het documentatiecentrum, aankondigingen van tentoonstellingen en erfgoedactiviteiten, interessante publicaties, activiteiten van het SteM, enz.

1.2. Annalen van de K.O.K.W., deel 112 (2009), 406 p.

Eindredactie: Alain Debbaut.

Redactieraad: Alain Debbaut, Nico Van Campenhout en Alfred Van der Gucht.

De voorstelling van de Annalen vond plaats op 29 november 2009 in de Piet Elshoutzaal in het SteM. Na de verwelkoming door voorzitter Chris De Beer, hield Kristel Van Audenaeren, projectmedewerkster van de Erfgoedcel Waasland, een lezing over het inventariseringsproject van de museumcollectie in het Huis Janssens. Alain Debbaut stelde de inhoud van de Annalen voor. Burgemeester Freddy Willockx verzorgde als voorzitter van Interwaas het slotwoord. Ruim 100 personen woonden de voorstelling van deel 112 van de Annalen bij.

1.3. Webstek van de K.O.K.W.: www.kokw.be

Een moderne webstek stond al een tijdje op ons verlanglijstje. Het concept was er al enkele jaren, een kandidaat-vrijwilliger met de knowhow voor de praktische realisatie van onze plannen was niet onmiddellijk beschikbaar. In november 2009 toonde Herbert Smits, lid van onze Kring, zich bereid om een website op te bouwen. Een goede maand later presenteerde hij reeds het resultaat aan het bestuur. En het moet gezegd, het resultaat mag gezien worden. De webstek www.kokw.be ging online in de maand december 2009.

Met de website willen we enerzijds de communicatie en interactie met onze leden verbeteren, anderzijds is het de bedoeling om onze vereniging en werking bekend te maken bij de vele geïnteresseerden in het Wase verleden. Op de website werd reeds heel wat informatie over de K.O.K.W. verzameld (werking en doelstelling, nieuws en agenda, overzicht bibliotheek en documentatiecentrum, beschikbare inventarissen, Mercatormuseum, SteM, recente publicaties, enz.). Het geheel wordt opgefleurd met mooie foto's van het Huis Janssens en van objecten uit ons documentatiecentrum. Het is de bedoeling om de informatie op de webstek de komende jaren stelselmatig uit te breiden.

2. Algemene Vergadering op zondag 22 maart 2009

De Algemene Vergadering vond plaats op zondag 22 maart 2009 in de leeszaal van de K.O.K.W. Voorzitter Chris De Beer opende de vergadering om 10u.

2.1. Jaarrekening en begroting

Penningmeester Frans De Bondt gaf een gedetailleerd verslag bij de jaarrekening 2008 en de begroting 2009. De aanwezigen beschikten over een overzichtelijke samenvatting hiervan. De rekening 2008 eindigde met een batig saldo van 6.101,19 EUR. Twee commissarissen, Hektor Colpaert en Jean Janssens de Varebeke, deden nazicht van de jaarrekening. De jaarrekening 2008 en de begroting voor 2009 werden goedgekeurd door de Algemene Vergadering.

2.2. Verslag werking in 2008

Voorzitter Chris De Beer gaf toelichting over de werking van de K.O.K.W. gedurende het afgelopen jaar en beantwoordde de vragen van de aanwezigen.

2.3. Verkiezing nieuwe bestuursleden

De Algemene Vergadering diende zich uit te spreken over de toetreding van 2 kandidaat-bestuursleden tot de raad van bestuur, m.n. Eddy Maes en Koen Verstraeten. De voorzitter stelde de kandidaat-bestuursleden voor aan de Algemene Vergadering. Eddy Maes en Koen Verstraeten werden met 26 ja-stemmen verkozen tot nieuwe bestuursleden.

Na beëindiging van de Algemene Vergadering werden de aanwezigen uitgenodigd voor een geleid bezoek aan het SteM.

3. Bestuursvergaderingen

De raad van bestuur vergaderde elfmaal in 2009 (behalve in juli). De verslagen werden gemaakt door secretaris Kristof Van Remoortere.

Op de vergadering van 10 januari 2009 bracht de voorzitter het bestuur op de hoogte van het ontslag van Herman De Vos als bestuurslid. Het bestuur nam op 7 februari 2009 kennis van het ontslag van Juliette Van Dooren als bestuurslid van de K.O.K.W. Eddy Maes en Koen Verstraeten kwamen het bestuur versterken.

Het bestuur besteedde in 2009 veel aandacht aan het registratieproject van de museumcollectie in het Huis Janssens, de restauratie van het Huis Janssens, de voorbereidingen voor de viering van 150 jaar K.O.K.W. in 2011 en het Mercatorjaar in 2012 (zie verder).

Het afgelopen jaar werd intensief gewerkt aan de ontsluiting, inventarisering en informatisering van de volgende collecties:

- 1) Er werd verder gewerkt aan de inventarisatie van de affiches van de Eerste en Tweede Wereldoorlog.
- 2) De catalogus van de kaartenverzameling van de K.O.K.W. werd ingebracht in Excel door Marc De Meireleir.
- 3) De collectie doodsbriefen en rouwprentjes, die opnieuw sterk aangroeide, werd stelselmatig alfabetisch geklasseerd (met dank aan Juliette Van Dooren en Walter Van den Bergh).

- 4) De Vlaamse Vereniging voor Familiekunde-Land van Waas startte met het inscannen van de collectie bidprentjes van de K.O.K.W.
- 5) Voor de conservering van de filmrollen van Nobels-Peelman werd een overeenkomst afgesloten met het Koninklijk Filmarchief van Brussel.

De werkgroep 'Informatisering en digitalisering' vergaderde regelmatig onder leiding van ondervoorzitter Ludo Hemelaer. De realisatie van de elektronische nieuwsbrief, de opmaak van de webstek, het digitaal ontsluiten van inventarissen en collecties kwamen hier aan bod. Er werd een nieuwe kleurenprinter aangekocht voor de computer in de leeszaal.

4. Registratie en inventarisering museumcollectie Huis Janssens

De museumcollectie van de K.O.K.W. bezit ongeveer 5300 voorwerpen van erg uiteenlopende aard. Kristel Van Audenaeren, projectmedewerkster van de Erfgoedcel Waasland, startte in juni 2008 met de registratie en ontsluiting van de museumcollectie op het gelijkvloers en de eerste verdieping van het Huis Janssens. Vanaf 1 oktober 2008 werd zij hiervoor bijgestaan door Els Baetens, medewerkster van de Stedelijke Musea Sint-Niklaas.

De Erfgoedcel Waasland besliste eind 2008 om het inventariseringsproject van de museumcollectie (dat oorspronkelijk liep tot december 2008) te verlengen, zodat Kristel ook de objecten op de 2^e verdieping en de zolder van het Huis Janssens kon inventariseren.

Kristel werkte nauwgezet een planning uit voor het opruimen van de 2^e verdieping en de zolder van het Huis Janssens. Hier bevonden zich ongeveer 1300 te registreren objecten. De objecten werden opnieuw zaal per zaal behandeld, opgepoetst en geïnventariseerd. Voor het opruimen van de 2^e verdieping en de zolder werd een beroep gedaan op de bestuursleden en medewerkers van de K.O.K.W.

Eind november 2009 eindigde het contract van Kristel Van Audenaeren. Dankzij haar inzet en deskundigheid is ongeveer 90% van de museumobjecten in het Huis Janssens geïnventariseerd. De geïnventariseerde en beschreven objecten zijn digitaal ontsloten via de webstek 'www.museuminzicht.be'.

Voor de registratie van de resterende voorwerpen op de zolder en de nieuwe museumaanwinsten zal de K.O.K.W. verdere afspraken maken met het SteM.

5. Restauratie Huis Janssens

Alvorens de restauratie van het Huis Janssens kan worden aangevat, zijn uitgebreide vooronderzoeken noodzakelijk. Deze voorstudies werden in 2009 afgerond. De kwaliteit van het Huis Janssens, zowel binnen als buiten, valt beter mee dan verwacht. Eind 2009 werd het dossier voor de buitenrestauratie ingediend bij de Vlaamse Overheid. De behandeling van het dossier kan enkele jaren aanslepen. Er wordt verwacht dat de buitenrestauratie kan starten in 2013.

De stad Sint-Niklaas onderzocht de mogelijkheid om in het kader van het nieuwbouwproject van het Mercatormuseum ook het stadsarchief over te brengen naar de site Zwijgershoek. Aan de K.O.K.W. werd gevraagd om de behoeften aan ruimte in het Huis Janssens en aanbouw op te lijsten. Het bestuur stelde hiertoe een realistisch en gemotiveerd behoeftenplan op, afgestemd op de noden voor onze (toekomstige) werking. Uiteindelijk werd beslist om het stadsarchief niet te huisvesten op de site Zwijgershoek, maar om de huidige bibliotheek en het stadsarchief op het Hendrik Heymanplein te verbouwen en uit te breiden.

Het bestuur kon zich ook niet vinden in de plannen van het stadsbestuur om na de restauratie een conciërgewoning in te richten op de 2^e verdieping en de zolder van het Huis Janssens. De K.O.K.W. wenst – zoals aangetoond in het behoeftenplan – in de toekomst verder gebruik te maken van het hele gebouw.

6. Viering 150 jaar K.O.K.W. in 2011

Op 16 mei 2011 bestaat de Kring 150 jaar. De voorbereidingen voor dit feestjaar werden in 2008 reeds aangevat.

De grafsteen van dokter Van Raemdonck op het kerkhof van Tereken werd in opdracht en op kosten van de Kring in 2009 reeds gerestaureerd. Koen Verstraeten werkte verder aan de inventarisatie van het eigen archief van de K.O.K.W.

In de loop van het jaar kreeg het feestprogramma steeds meer vorm. De volgende activiteiten en projecten zullen de volgende jaren verder worden uitgewerkt: academische zitting, feestmaal, tentoonstelling geschiedenis K.O.K.W., tentoonstelling Wase cartografie, bijzondere uitgave, etsen van Huis Janssens door Guy Van Assche, enz.

7. Mercatorjaar in 2012

In 2012 zal het 500 jaar geleden zijn dat Gerard Mercator het levenslicht zag in Rupelmonde. 2012 wordt dus, na 1994, opnieuw een Mercatorjaar. Op 26 maart 2009 organiseerden de Erfgoedcel Waasland en Toerisme Waasland een brainstorming over de invulling en mogelijkheden van het Mercatorjaar.

De provincie Oost-Vlaanderen, de stad Sint-Niklaas, de gemeente Kruibeke, de vzw K.O.K.W. en de vzw Schelderijk Mercatoria verklaarden zich eind 2009 principieel akkoord met de oprichting van de vzw Mercator 2012. Via dit samenwerkingsverband zullen de partners zich engageren om activiteiten te organiseren in het kader van het Mercatorjaar 2012. Het Havenbedrijf Antwerpen, Interwaas, Maatschappij Linkerscheldeoever en Toerisme Waasland gingen akkoord met de toetreding tot de op te richten vzw. Als startkapitaal zal 150.000 EUR worden bijeengebracht door de verschillende partners. Interwaas zal het secretariaat huisvesten. Provinciegouverneur André Denys is bereid om het voorzitterschap van de vzw Mercator 2012 op te nemen. In 2010 zal overgegaan worden tot de goedkeuring van de statuten en de officiële oprichting van de vzw Mercator 2012.

De stedelijke musea en de K.O.K.W. legden de eerste contacten met prof. De Maeyer van de UGent, met het oog op de realisatie in 2012 van een grote Mercator tentoonstelling in het SteM.

Ook de Erfgoedcel Waasland nam een initiatief voor de opstart van projecten in het kader van het Mercatorjaar. Andermaal is de K.O.K.W. een bevoorrechte partner.

Aangezien de Kring beschikt over een rijke Mercatorcollectie, is ze een onmisbare partner bij de organisatie van activiteiten in het Mercatorjaar. Dit vertaalt zich in de aanwezigheid van vertegenwoordigers van de K.O.K.W. op de verschillende overlegniveaus (vzw Mercator 2012, stedelijke musea, Interwaas).

8. Oprichting dokter Van Raemdonckfonds

De voorzitter en ondervoorzitter namen in 2009 het initiatief tot de oprichting van het dokter Van Raemdonckfonds. Zij slaagden erin de Wase gemeentebesturen te overtuigen om vanaf 2010 bij te dragen in dit fonds (1 eurocent per inwoner).

Het is de bedoeling om dit fonds te gebruiken om archivalia, oude waardevolle boeken, documenten of kaarten met betrekking tot het Waasland aan te kopen. Het kan immers van belang zijn om snel te reageren op wat er zich aandient. We besloten dit fonds te noemen naar dokter Jan Van Raemdonck, de eerste conservator van de K.O.K.W.

De K.O.K.W. dankt de Wase gemeentebesturen voor hun engagement en hoopt jaarlijks verslag te kunnen uitbrengen over de aankopen die met middelen uit dit fonds werden gerealiseerd.

9. Medewerking aan tentoonstellingen en andere initiatieven

Op 26 april 2009 vond de Erfgoeddag plaats, met als thema 'Uit Vriendschap'. In de leeszaal van de Kring werd een gelegenheidstentoonstelling ingericht. Het opzet van de tentoonstelling was klein, maar aantrekkelijk. De 97 bezoekers reageerden enthousiast op de tentoongestelde documenten en objecten (o.a. nieuwjaarsbrieven, vlaggen, lofdichten, menu's van feesten, oude prentkaarten, soldaten- en liefdesbrieven).

Op zaterdag 23 mei 2009 vond het 44^e Nationaal VVF-Congres plaats in de Stadsschouwburg te Sint-Niklaas. De K.O.K.W. was op dit congres aanwezig met een infostandje.

De Erfgoedcel – in samenwerking met FARO en de provinciale museumconsulenten – organiseerde een workshop rond 'Insecten en insectenbestrijding in museumcollecties'. In het kader van deze lessen werd op 13 juni 2009 een bezoek gebracht aan het documentatiecentrum van de K.O.K.W.

Op zondagvoormiddag 14 juni 2009 was de K.O.K.W. met een standje aanwezig op boekenmarkt op de esplanade vóór de Stedelijke Openbare Bibliotheek aan het Hendrik Heymanplein te Sint-Niklaas. Oude uitgaven van de Kring, dubbele en onbruikbare boeken en tijdschriften werden hier tegen lage prijzen te koop aangeboden. Daags voordien werd een voorverkoop georganiseerd voor de leden in de leeszaal van de K.O.K.W.

Tussen 21 juni en 27 september 2009 werd een selectie van de geregistreerde museumobjecten uit het Huis Janssens tentoongesteld in de Piet Elshoutzaal van het SteM onder de vorm van een 'rariteitenkabinet'. Op de opening waren ongeveer 180 aanwezigen. De Erfgoedwandeling van het Davidsfonds deed op zondag 28 juni de tentoonstelling 'Het Rariteitenkabinet' aan. De tentoonstelling was zeer gevarieerd en toonde unieke stukken uit de collectie van de K.O.K.W. De tentoonstelling werd bezocht door 1176 bezoekers.

Het thema van de Open Monumentendag, die plaatsvond op zondag 13 september 2009, was 'Zorg'. Het Huis Janssens werd opengesteld voor het publiek. De bezoekers konden kennis maken met het gebouw in zijn huidige toestand en met de plannen voor de restauratie. Tamara Van Hout gaf tijdens twee rondleidingen toelichting bij het vooronderzoek. Meer dan 450 personen brachten een bezoek aan het Huis Janssens.

Op zondagvoormiddag 27 september 2009 woonde een twintigtal leden de rondleiding bij op de Gallo-Romeinse site in het Europark-Zuid. Archeoloog Jeroen Van Vaerenbergh (ADW) gaf toelichting bij de opgravingen en toonde ons de vondsten op de site.

Daarnaast verleende de K.O.K.W. zijn medewerking aan de volgende initiatieven:

- In 2010 wordt in Verrebroek het 300-jarige overlijden van Philip Verheyen herdacht. In het verleden werkte de Kring reeds meermaals mee aan de herdenking van de medicus, eveneens onderwerp van de eerste buitengewone uitgave van de Kring. Voorzitter Chris De Beer en Koen Verstraeten vertegenwoordigen de K.O.K.W. in de werkgroep rond de Verheyenviering. De K.O.K.W. verleent o.a. zijn medewerking aan het opzetten van de tentoonstelling rond Philip Verheyen.
- De K.O.K.W. verleende medewerking aan de opmaak van de inventaris “oude bedrijfsarchieven Oost-Vlaanderen” door Sigrid Dehaeck, projectmedewerker bij het Rijksarchief. De K.O.K.W. beschikt over een aantal (stukken van) bedrijfsarchieven, zoals: Mechelen-Terneuzen, Nobels-Peelman, koopmansboeken, ambachtelijke bedrijven, enz.
- Tentoonstelling ‘Verankering’, georganiseerd door ‘Op Stoapel’. Uitgeleend: luchtfoto’s van de Boelwerf te Temse.
- Voor het digitaliseringsproject van de oude kranten werden nummers van de *Gazette van Lokeren* uit de collectie van de K.O.K.W. gedigitaliseerd door de Erfgoedcel.
- Bestuurslid Thomas Van Driessche hield op 1 maart 2009 een causerie in De Notelaer (Hingene-Bornem) met als thema ‘De Notelaer, een paviljoen met een bewogen geschiedenis’.
- In het magazine van de Jehova’s getuigen *Ontwaakt!* verscheen een artikel over Mercator. De K.O.K.W. gaf toelating tot gebruik van afbeeldingen van Gerard Mercator voor deze bijdrage. Dit tijdschrift wordt gedrukt in 81 talen en heeft een oplage van 37 miljoen exemplaren.

10. Aanwinsten documentatiecentrum K.O.K.W.

10.1. Aanwinsten bibliotheek

Door ruil, schenking en aankoop groeide de bibliotheek in 2009 aan met 128 inschrijvingen. Hierin zijn de tijdschriften die we ontvangen door een ruilovereenkomst of door abonnering niet inbegrepen. Deze aanwinsten werden via de nieuwsbrief aan de leden meegedeeld. Wij danken alle instellingen, leden, auteurs en verenigingen, die de bibliotheek van de K.O.K.W. steunden.

Vermeldenswaardige aanwinsten zijn:

- De grote atlas van Ferraris, Lannoo/Nationaal Geografisch Instituut/Koninklijke Bibliotheek van België, 2009, 608 p.
- Ca. 80 exemplaren van de studie ‘Het Land van Waas als geologisch landschap’ van Broeder Aloïs, verschenen in deel 59, 1^e aflevering (1953) van de *Annalen*. De voorraad van dit nummer was volledig uitgeput.

10.2. Aanwinsten bijzondere collecties

De bijzondere collecties van de K.O.K.W. groeiden aan met 107 inschrijvingen, o.a.:

- Ingebonden handschrift met 2 kronieken, nl. ‘Chronycke van Gent’ (met inschrijvingen tot 1664) en ‘Beschrijvinghe vande Stadt ende Casteel van Rupelmonde’, geschreven door Jan Wuytacq, griffier van Rupelmonde (1675).
- De Familievereniging Janssens de Varebeke vzw gaf het handels- en bedrijfsarchief van de textiel fabriek Janssens in bruikleen aan de K.O.K.W. Dit archief betreft het oudste, bewaarde bedrijfsarchief van Sint-Niklaas (stukken uit de periode 1749-1864). Op 14 november 2009 werd een overeenkomst van bewaargeving met de K.O.K.W. afgesloten.
- Schenking van de familie De Waele, o.a.: boeken, notities over plaatsnaamkunde, notities over genealogie, een numismatische collectie met steekkaarten).
- Schenking van mevr. Verstraeten-Defeu.
- Kadastrale atlas van de gemeente Sinaai, uitgegeven door Paul Gérard, schaal 1/2500 (ca. 1840).
- Kadastrale Popp-kaart van Sint-Niklaas, schaal 1/5000 (ca. 1860).

11. Ledenbestand en externe vertegenwoordiging

11.1. Ledenbestand

Eind 2009 telde de K.O.K.W. 312 binnenlandse en 6 buitenlandse betalende leden. Totaal 318.

Daarnaast hebben we ruilvereenkomsten met 98 binnenlandse en 30 buitenlandse geschied- en heemkundige kringen, musea, archieven en wetenschappelijke instellingen. Algemeen totaal 446. Zelf abonneerden wij op de publicaties van een 35-tal verenigingen en instellingen.

11.2. Externe vertegenwoordiging

De K.O.K.W. is één van de negen leden van het Oost-Vlaams Verbond van Kringen voor Geschiedenis. De Kring wordt vertegenwoordigd door voorzitter Chris De Beer en ondervoorzitter Ludo Hemelaer.

De K.O.K.W. heeft 2 vertegenwoordigers in de adviesgroep van de Erfgoedcel Waasland, nl.: Chris De Beer en Alain Debbaut. In de werkgroep “Beeldbank Waasland” wordt de K.O.K.W. vertegenwoordigd door Kristof Van Remoortere.

In de Cultuurraad van Sint-Niklaas is Hektor Colpaert onze vertegenwoordiger. Chris De Beer is voorzitter van de Erfgoedsectie van de Cultuurraad, waarin Alfred Van der Gucht de K.O.K.W. vertegenwoordigt.

Bestuurslid Alain Debbaut is lid van de Erfgoedraad en de Cultuurraad van Lokeren.

Chris De Beer en Alfred Van der Gucht vertegenwoordigen de K.O.K.W. in de straatnamencommissie van Sint-Niklaas.

Alfred Van der Gucht is lid van de raad van bestuur van de Bibliotheca Wasiana.

Voorzitter Chris De Beer en Koen Verstraeten vertegenwoordigen de K.O.K.W. in de werkgroep rond de Verheyenviering in 2010 te Verrebroek.

12. Dank

Dank aan:

- de Vlaamse Gemeenschap
- de Deputatie van het provinciebestuur van Oost-Vlaanderen
- de Erfgoedcel Waasland (Interwaas)
- de Wase gemeentebesturen, in het bijzonder het stadsbestuur van Sint-Niklaas voor de financiële steun die zij verleenden.

Wij willen er de aandacht op vestigen dat deze steun integraal besteed wordt aan de publicatie van de Annalen van de K.O.K.W., met uitzondering van het Dr. Jan Van Raemdonckfonds (zie hoger).

Dank aan de bestuursleden en medewerkers die regelmatig uren van hun vrije tijd besteedden aan de vele taken in de K.O.K.W.: hun inzet is onmisbaar.

Dank aan Kristel Van Audenaeren en Els Baetens voor het geleverde werk in het kader van het registratieproject van de museumcollectie van de K.O.K.W.

Dank ook aan Ward Bohé, conservator, en het voltallige personeel van de stedelijke musea voor de goede samenwerking.

Frans De Bondt

Kristof Van Remoortere

Penningmeester

Secretaris

Ludo Hemelaer

Chris De Beer

Ondervoorzitter

Voorzitter